

Paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In deze paragraaf wordt beschreven hoe wij omgaan met risico's en hoe groot het weerstandvermogen moet zijn om eventuele financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Ook worden wijzigingen in beleid en mutaties in risico's gerapporteerd. In deze paragraaf worden tevens vijf kengetallen opgenomen. Dit om de raad meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Weerstandcapaciteit

De weerstandcapaciteit geeft aan welke middelen we hebben om onverwachte grote tegenvallers op te kunnen vangen. De weerstandcapaciteit bestaat uit de algemene reserve, vrij aanwendbare bestemmingsreserve, de post onvoorzien, de structurele begrotingsruimte en de onbenutte belastingcapaciteit. De onbenutte belastingcapaciteit is, vanwege de omvang van de OZB stijging in 2020, dit jaar op € 0 gesteld. Bij de beschikbare weerstandcapaciteit worden de stille reserves niet meegenomen. Dat geldt ook voor bestemmingsreserves waar verplichtingen aan zijn verbonden.

De verwachte ontwikkeling weerstandratio 2020 tot en met 2023

(bedragen * € 1.000)

Omschrijving	2020	2021	2022	2023
Algemene reserve (01-01)	-22	-2.119	-2.797	-1.880
Bestemmingsreserves (zonder verplichtingen)	28	23	18	13
Begroot resultaat grondbedrijf	0	0	72	650
Totaal incidentele weerstandcapaciteit	6	-2.096	-2.707	-1.217
Onvoorzien	40	40	40	40
Structurele exploitatieruimte	-1.187	233	1.159	1.599
Onbenutte belastingcapaciteit (structureel)	0	0	0	0
Totaal structurele weerstandcapaciteit	-1.147	273	1.199	1.639
Totaal inc. + str. weerstandcapaciteit	-1.141	-1.823	-1.508	422
Benodigde weerstandcapaciteit	2.857	2.857	2.857	2.857
Ratio	-0,4	-0,6	-0,5	0,1

Inventarisatie van de risico's

Bij de begroting 2020 zijn alle risico's opnieuw beoordeeld. Voor de inschaling van de kans dat een risico optreedt wordt de volgende indeling gebruikt:

Kans van optreden

Kleiner dan eenmaal per 10 jaar
Tussen de eenmaal per 5 jaar en eenmaal per 10 jaar
Tussen de eenmaal per 2 jaar en eenmaal per 5 jaar
Tussen de eenmaal per 1 jaar en eenmaal per 2 jaar
Groter dan eenmaal per jaar

Risico

10%
30%
50%
70%
90%

Overzicht risico's

(Bedragen in € x 1.000)

Omschrijving risico	Financieel gevolg	Kans van optreden	Weerstandsvermogen	Inc/Str.
3. Cultuur en ontspanning				
Kulturhus	350	70%	245	Inc.
6. Sociaal domein				
Participatie / WSW	100	30%	30	Str.
Lagere rijksbijdrage Inkomensdeel	500	50%	250	Str.
Aantallen jeugdhulptrajecten onzeker	300	50%	150	Str.
Effecten Twents model (Jeugd)	400	50%	200	Str.
Effecten Twents model (Wmo)	400	50%	200	Str.
8. Ruimtelijke ontwikkeling en wonen				
Milieuverontreiniging	500	10%	50	Inc.
Grondexploitaties	1.104	50%	552	Inc.
9. Algemene dekkingsmiddelen				
Algemene uitkering	400	50%	200	Str.
Garantstellingen	921	10%	92	Inc.
Afbouwen bovenformatieve medewerkers	136	50%	68	Inc.
Diverse programma's				
Calamiteiten	400	30%	120	Inc.
Claims	400	50%	200	Inc.
Verbonden partijen	1.000	50%	500	Str.
Totale benodigde weerstandscapaciteit			2.857	

Kulturhus (€ 245.000)

We hebben twee leningen aan het Kulturhus verstrekt.

Voor de eerste lening is zekerheid door een recht van hypotheek op het onderpand verkregen.

Voor de tweede lening van € 350.000 zijn geen zekerheden verkregen. Deze lening wordt daarom als risico opgenomen.

Participatie / Wsw (€ 30.000)

Het rijksbudget dat wij voor de uitvoering van de Wsw ontvangen, neemt de komende jaren stapsgewijs af, terwijl de verplichtingen voor de uitvoering niet in hetzelfde tempo afnemen.

De gemeente dient rekening te houden met de geldende CAO voor de sector en de loonkosten van Sw-ers kunnen de komende jaren verder toenemen.

Lagere rijksbijdrage Inkomensdeel (€ 250.000)

De hoogte van het Inkomensdeel is van veel factoren afhankelijk. Hierdoor dragen gemeenten een financieel risico met betrekking tot de resultaten op het onderdeel bijstand. We kunnen een Vangnetuitkering aanvragen bij het Rijk, waardoor het risico enigszins beperkt wordt, maar toekenning door het Rijk is niet zeker.

Aantallen jeugdhulptrajecten onzeker (€ 150.000)

Sinds 1 januari 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor alle vormen van jeugdzorg.

Wij monitoren de instroom in jeugdzorg en het gebruik van de individuele vormen van jeugdzorg nauwlettend (zowel zorg in natura (ZIN) als persoonsgebonden budget (PGB)).

Wij zijn steeds beter in staat een schatting te maken van het (jeugd)zorggebruik.

Er blijft echter een kans op het moeten leveren van meer dure zorgtrajecten dan in de begroting zijn opgenomen.

Effecten Twents model (Jeugd en Wmo) (€ 200.000 + € 200.000)

Sinds 1 januari 2019 werken wij volgens het (nieuwe) Twents model. Een integrale doorrekening van de budgettaire effecten van het Twents model versus het oude model is niet mogelijk gebleken. Het oude model is gebruikt in de periode 2015 – 2018.

De verschillen tussen het oude en nieuwe model zijn daarvoor te groot. De andere manier van werken heeft tot gevolg dat het niet mogelijk is om een goed, compleet en betrouwbaar was-woordt model op te stellen (op productniveau).

2019 was een overgangsjaar waarin we een beperkt beeld hebben gekregen van de effecten van het Twents model. Concreet betekent dit dat wij op dit moment niet weten welke financiële impact het Twents model in 2020 voor Haaksbergen heeft. In 2020 heeft iedere cliënt een indicatie op basis van het nieuwe model. De effecten kunnen dan beter in beeld worden gebracht. Vanwege de onzekerheden is het risico benoemd.

Milieu (€ 50.000)

De gemeente loopt een financieel risico bij verspreiding van gevaarlijke stoffen op gemeentelijk grondgebied bij grootschalige calamiteiten, waarbij enige spoed noodzakelijk is. Bijv. vrijkomen asbest en andere gevaarlijke stoffen.

De recente stikstofuitspraak van de Raad van State kan ook consequenties hebben voor Haaksbergen. Op dit moment is nog niet duidelijk wat de aard en omvang van deze consequenties zal zijn. Daarom is nog geen bedrag voor dit risico opgenomen.

Grondexploitaties (€ 552.000)

Voor de grondexploitaties wordt een benodigde weerstandscapaciteit opgenomen van € 552.000. Een nadere onderbouwing van dit bedrag is opgenomen in de paragraaf grondbeleid.

Algemene uitkering (€ 200.000)

De accresontwikkeling is aan grote fluctuaties onderhevig, waardoor de algemene uitkering niet stabiel is. Daarnaast worden veel maatstaven geactualiseerd, met name voor het sociaal domein, waardoor negatieve financiële effecten kunnen ontstaan.

Garantstellingen (€ 92.000)

De gemeente Haaksbergen heeft garanties afgegeven op leningen die zijn aangetrokken door instellingen met een maatschappelijk nut zoals sportverenigingen. Er is een aantal zekerheden door de instellingen afgegeven, toch blijft er een financieel risico bestaan.

Bij sportverenigingen wordt er vaak in samenwerking met het Waarborgfonds Sport (WFS) een garantstelling afgegeven.

In het hierna opgenomen overzicht staan alle leningen vermeld waar de gemeente (deels) garant voor staat. Bij alle genoemde instellingen worden jaarlijks de jaarrekeningen beoordeeld. Er zijn momenteel geen aanwijzingen dat er bij één van de afgegeven garanties grote risico's worden gelopen.

Nr.	Naam van de geldnemer	Restant leningen	Door gemeente gewaarborgd	Toelichting
1	Vitens	6.807.000	121.000	meerdere gemeenten
2	St. Verzorgingscentra	40.000	40.000	100%
3	Tennisclub Buurse	4.000	4.000	100%
4	St. gem. huis St. Isidorushoeve	67.000	67.000	Via BNG
5	St. Accommodatie Buurse	121.000	121.000	Via BNG
6	Haaksbergse schutterij	38.000	38.000	met WFS
7	IJs- en skeelerclub Haaksbergen	11.000	6.000	50% met WFS
8	Stichting APH (HSC)	153.000	153.000	Via BNG
9	SV Bon Boys	50.000	25.000	50% met WFS
10	Sportpark de Greune	33.000	17.000	50% met WFS
11	HHC Haackey	46.000	23.000	50% met WFS
12	Twence	5.317.000	201.000	meerdere gemeenten
13	Sportpark de Greune	210.000	105.000	50% met WFS
Totaal aan garantstellingen		12.897.000	921.000	

Afbouwen bovenformatieve medewerkers (€ 68.000)

We hebben een aantal medewerkers die niet langer een formatieplek bezetten, maar wel nog op de loonlijst c.q. in de begroting van de gemeente staan (als loonbetalingsverplichting). In de raming van de kosten houden wij er rekening mee dat door het maken van afspraken of het treffen van een regeling, deze lasten niet meer, of korter, in de kosten van bovenformatief personeel opgenomen hoeven te worden. Hiervoor is ook incidenteel geld beschikbaar. Er is een risico, dat de veronderstelde afbouw niet of later wordt gerealiseerd.

Calamiteiten (€ 120.000)

Diverse risico's ten aanzien van o.a. ongevallen, natuurrampen, storm- en elektriciteitschade, storingen en ziektes waarvoor wij niet zijn verzekerd.

Claims (€ 200.000)

Wij worden in sommige kwesties gedagvaard tot schadeloosstelling. Als de schadeloosstelling door de rechter toegekend wordt, komt een deel hiervan voor onze rekening. Niet alles valt onder de dekking van onze aansprakelijkheidspolis. Daarom nemen wij dit bedrag als risico op.

Verbonden partijen (€ 500.000)

Betreft het risico van alle verbonden partijen tezamen. In de paragraaf Verbonden partijen wordt hierover meer informatie gegeven.

Ratio weerstandsvermogen

In 2020 hebben wij een beschikbare weerstandscapaciteit van € -/- 1.147.000. Uit het totaal overzicht met de risico's blijkt dat we een weerstandscapaciteit nodig hebben van minimaal € 2.857.000. De ratio voor 2020 komt daarmee uit op -0,4.

Ratio weerstandsvermogen	=	$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$	=	$\frac{-1.141}{2.857}$	=	-0,4
--------------------------	---	---	---	------------------------	---	------

Bij non-profit organisaties wordt vaak de volgende waarderingstabel gebruikt voor classificatie van het weerstandsvermogen:

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2,0	Uitstekend
B	1,4 – 2,0	Ruim voldoende
C	1,0 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1,0	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Ons weerstandsvermogen wordt als 'ruim onvoldoende' geassocieerd. Meerjarig wordt de ratio in 2023 weer positief. De ratio dient minimaal 0,8 te bedragen.

Kengetallen

Het BBV schrijft voor dat in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing - in aanvulling op de ratio weerstandsvermogen - een verplichte set van vijf financiële kengetallen wordt opgenomen. De kengetallen maken inzichtelijk over hoeveel (financiële) ruimte de gemeente beschikt om structurele en incidentele lasten te kunnen dekken of op te vangen.

Bij het beoordelen van de hoogte en de ontwikkeling van de ratio's moet gekeken worden naar de samenhang tussen ratio's en ontwikkeling ervan in de tijd.

Overzicht kengetallen

Kengetallen	Realisatie 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto schuldquote	88%	102%	128%	114%	105%	101%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	78%	86%	116%	102%	93%	90%
Solvabiliteitsratio	3%	4%	-3%	-4%	-2%	0%
Kengetal grondexploitatie	8%	13%	13%	11%	4%	2%
Kengetal structurele exploitatieruimte	0,2%	0,9%	-2,1%	0,4%	2,0%	2,7%
Kengetal lokale lasten	113%	113%	126%	126%	126%	126%

Algeheel oordeel

De onderlinge verhouding van de kengetallen in relatie tot de financiële positie laat een negatief beeld zien. De solvabiliteit, de structurele exploitatieruimte en de lokale lasten zijn onvoldoende. De netto schuldquote is matig. Het kengetal grondexploitatie is voldoende.

Als we de ratio weerstandsvermogen en de bovenstaande kengetallen in samenhang beschouwen, dan constateren we dat het algemene beeld onvoldoende is. De ratio's worden vanaf 2022 beter, door een verwacht positief begrotingssaldo.

Netto schuldquote

De hoogte van de schuld die een gemeente kan dragen, hangt af van de hoogte van de inkomsten. De VNG hanteert een norm van 100%. Dus wanneer de totale schuld lager is dan de jaaromzet, wordt dit als voldoende bestempeld. Tussen 100% en 130% is matig en een percentage boven de 130% is onvoldoende. Onze netto schuldquote is matig. De verwachting is dat dit de komende jaren zo blijft.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

Van de langlopende leningen is voor een bedrag van ongeveer € 7,0 miljoen doorgeleend. De doorgeleende gelden betreffen voornamelijk hypotheekleningen aan eigen personeel en verbonden partijen. De netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen komt uit op 116% en is volgens de gestelde norm matig.

Solvabiliteit

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarmee de gemeentelijke bezittingen zijn betaald met eigen middelen. Dit geeft inzicht in de mate waarin onze gemeente in staat is op de langere termijn aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger de verhouding eigen vermogen ten opzichte van het totale vermogen, hoe gezonder we zijn.

Onze norm is een solvabiliteit van minimaal 20%. Dit wordt ook door de VNG geadviseerd. Een solvabiliteit kleiner dan 15% is onvoldoende. Onze solvabiliteit is de komende jaren onvoldoende.

Kengetal grondexploitatie

Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop.

Het kengetal grondexploitatie komt uit op 13%. De norm is een ratio van maximaal 25%. Onze ratio is dus voldoende. De verwachting is dat de komende jaren veel grond wordt verkocht. De ratio blijft dus voldoende.

Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om de structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid.

Wij hanteren de norm van 0,5% van het begrotingstotaal. Dit percentage sluit aan bij de norm die wordt gehanteerd voor artikel 12-gemeenten. Indien de structurele exploitatieruimte ligt tussen de 0% en 0,5% van het begrotingstotaal, wordt dit bestempeld als matig. Een ratio kleiner dan 0% is onvoldoende.

Onze structurele exploitatieruimte komt in 2020 uit op -2,1% en is daarmee onvoldoende. Vanaf 2021 is de verwachting dat deze ratio weer op voldoende uitkomt.

Lokale lasten

De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de belastingdruk in onze gemeente zich verhoudt tot het landelijke gemiddelde. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. Wij hanteren de norm van maximaal 10% boven het landelijk gemiddelde. Wij komen voor de totale woonlasten in 2020 uit op 26% boven het landelijk gemiddelde. In de paragraaf lokale heffingen vindt u verdere informatie over dit onderwerp.